

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Expedita Juris Divini, Natvralis, Et Ecclesiastici Moralis Expositio

Tamburini, Tommaso

Coloniæ Agrippinæ, 1665

De consensu conditionato. Caput V.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40132

CAPUT V.

De consensu conditionato.

§. I.

Quid, & quosuplex sit conditio.

I. Matrimonium (sicuti, & ceteri contractus) potest, quantum ad præsens institutum facit, duplici modo contrahi. Primo, absolute, ut, *Te in uxorem duco*. Secundo, sub conditione, ut, *Te uxorem duco, si tuus Pater approbaverit*. Qui duo modi contrahendi, valde differunt; Consensus enim absolutus vult, & de facto parit eodem ipso momento, quo exhibetur translationem dominii in corpus: At conditionatus vult quidem eandem dominii translationem, sed vult, eam non haberi, si apposita conditio deficiat, lege Gasp. Hurtad. a.

* G. Hurtad. a. d. 7. diff. 1.

2. Hinc, fit, ut Matrimonium absolute consensu celebratum, nihil expectare debeat, ad suos effectus producendos. Debeat, vero celebratum consensu conditionato; suspenditur enim perfectio contractus, usque ad adventum conditionis: Nam propterea nihil interim innovandum, nec conjuges se, ut tales tractare queunt.

3. Jam vero ejusmodi conditionum divisiones varix sunt, Prima divisio; Alia est de præsentis: ut, *Te duco, si virgo es*. Alia de præterito: ut, *Te duco, si Sacro interfuisti*; Alia de futuro: ut, *Te duco, si Panormum te transferes, si tantum dotem dabis, &c.*

4. Secunda divisio. Quæcunque ex dictis conditionibus potest esse de re impossibili Physicè, ut, *si volabis, si volasti, &c.* vel, de re admodum difficili, quæ æquiparatur impossibili, immo, & impossibile vocatur, ut, *si montem aureum mihi dotaveris*, vel, de re impossibili moraliter, id est, de re turpi, seu contra leges, ut, *si mendacium dixeris, &c.*

Rursus potest esse de re possibili, sive necessaria, ut, *si cras orientur Sol*, sive contingente, ut, *si Navis ex Asia venerit, &c.*

5. Tertia divisio. Hæc contingens potest esse, vel solum dependens à tua potestate; nam ideo dicitur potestativa, ut, *si venatum*

ibis; Vel casualis, ut, si cras fulgurabit, si Navis ex Asia venerit, &c. hæc enim in tua potestate non sunt, Vel mixta, id est partim dependens à tua potestate, partim à potestate alterius, ut, *si officium à Rege impetraveris*, id enim dependet à me acceptantia, & à Rege officium conferente.

6. Hic te moneo, has contingentes conditiones non raro apponi, tanquam terminos, vel tanquam diem præfixum, non tanquam conditiones, ut, *Duco te, si morietur meus pater*, id est, *quando morietur*.

7. Quarta Divisio admodum notanda, Conditionum alia est, quæ inest contractui, & à contractu exposcitur, sine qua scilicet contractus esse non potest, ut, *Te duco, si tu consenseris*. Alia, quam contractus ipse non exigit, nec tamen est contractui contraria, ut, *Si pater consenserit, si mendacium dixeris, si furtum feceris, &c.* Alia, quæ ipsi contractui contraria est, ut, *Te ducam, si non transtuleris dominium tui corporis ad prolem generandam*.

8. Quinta denique. Alia est positiva, ut sunt præcedentes, præsertim, quando dependent ab altero ex conjugibus, ut; *Te duco, si Romam adiveris*. Alia est negativa, ut, *Te duco, si Romam non adiveris*.

9. Adverto Primo, aliquos nihil distinguere inter Matrimonium conditionatum, & consensum conditionatum; Sed certe Sanch. b. bene docet, consensum posse esse conditionatum, Matrimonium vero nequam, quia nimirum, quando consensus est conditionatus, nullum adhuc est verè Matrimonium; at, quando deinde purificata est conditio, fit verum Matrimonium, quod jam nullo modo conditionatum est, sed absolutum, quia per adventum conditionis transit in absolutum. Vides ergo, quomodo Matrimonium nunquam est, nisi absolutum; Moneo nihilominus, nos, & Doctores passim uti hac voce Matrimonii conditionati, per illam solum significantes, tunc Matrimonium nondum esse perfectum.

10. Adverte Secundo, quando inferius sæpè dicemus, per aliquas conditiones ex dictis vitari contractum Matrimonii, sensum esse; tunc Matrimonii contractum esse nullum. Quando autem dicemus, aliquam ex iisdem conditionibus rejici, seu haberi pro non adjecta, sensum esse contractum esse vali-

validum, de conditione autem illa nihil esse validum, de conditione autem illa nihil esse laborandum, cum habenda sit perinde, ac apposta nequaquam fuisset. Sed per singulas conditiones discurremus.

§. II.

Matrimonium sub conditione presentis, vel praterita.

11. **C**ONditio de presentis, vel de praterito non suspendit Matrimonium, seu non reddit illud conditionatum, sed, vel est certò Matrimonium, vel certò non est. Ratio ducitur ex natura contractus conditionari cuiuscunque. Si enim conditio existit, vel extitit, iam purificata est conditio, & consequenter certò contractus obligat: si verò non existit, vel non extitit, iam non adest conditio, & consequenter contractus vitatur, & certò non obligat, quia solum sub illa voluit, se obligare contrahens. Ita Sanchez. a. aliique.

12. Extenditur hæc doctrina ad conditiones turpes, quamvis enim mox dicturi sumus, conditionem turpem de futuro vitare contractum, & illum reddere nullum, tamen eadem conditio turpis de presentis, vel praterito, sicuti non suspendit contractum, quia, ut dictum est, conditio de praterito, vel presentis certo existit, vel certo non extitit, ita non vitat. Ratio autem differentie est, quia, ex turpi de futuro, allicerentur homines ad turpia patranda, si contractus sustinendus esset, media illa turpi conditione fututa: at hoc inconveniens non adest in turpi de presentis, vel de praterito, cum tunc supponatur, delictum iam fuisse patratum, ergo non est, unde non sustineatur.

13. Extendatur etiam eadem doctrina data n. 11. ad conditiones de presentis, vel de praterito, physice impossibiles; id, quod colligitur ex dicendis mox §. 5. & videri possunt Pontius, b & Castropalaus e extendentes; Thomam verò d Sanchez non extendentem.

14. Inquires. Ad valorem Matrimonii requiritur ne cognitio existentia talis conditionis, v. g. si sic tecum contrahat puella, si es nobilis, vel, si habes, vel, si habuisti officium à Rege, tecum contraho: necesse ne est, ut ipsa

sciat tuam nobilitatem, vel tuum officium? Quod, si non novit, dicendum ne est, non statim, sed solum, quando noscet, fore validum Matrimonium?

15. Respondeo. Ita putat Coninck. e Ra- e Coninck. rio est, inquit, quia ad Matrimonium opus d. 29. dub. est, ut uterque contrahens sciat consensum l. nu. 6. alterius. At in casu hoc, dum puella nescit tuam nobilitatem, non potest tibi notus esse ejus consensus, quia, si sub conditione sibi ignota consentit, non minus ejus dissensus conjici potest, quam assensus.

Confirmatur, quia id esset, ac si diceret puella; *Accipio te in virum, vel non accipio, quo pacto certum est, esse invalidum Matrimonium.*

16. Verùm Sanc. & G. Hurt. f quos se- f G. Hurt. quitur Castrop. g merito putant, fore statim ead. d. 7. validum Matrimonium, si vera est conditio. diff. 2. Ratio est, quia puella non consentit sub conditione nobilitatis; vel officii sibi noti, sed g Castrop. sub conditione nobilitatis, vel officii, si hæc pal. d. 2. existant, hunc autem consensum jam tu p. 11. §. 1. cognoscis, licet non cognoscas illum, ut procedentem à cognitione nobilitatis, vel officii.

Ad consumationem dic, esse disparitatem maximam, quia formula illa, nec assensum, nec dissensum determinatè significat, cum in casu nostro clarè significetur, ut dictum est, consensus determinatus sub existentia conditionis, licet non sub notitia illius.

17. Ex dictis igitur, erit quidem necesse, ut puella cognoscat, an tu sis nobilis, vel officium obtinueris, ut videat, an Matrimonium fuerit validum, nec ne, non verò, ut illud validum fiat.

§. III.

Sub Conditione de futuro necessario.

1. **A** Conditione de futuro necessario, ut, *Duco in uxorem Bertam, si cras Sol orientur*, non suspenditur contractus Matrimonii, sicuti, nec ceteri contractus. Ratio est, quia prædicta conditio, tam ad suspendendum consensum, quam ad demonstrandam consensum certitudinem, apposta esse censetur: ut sensus sit demonstrativus, non conditionatus sic: *Sicuti certum est, cras oriri Solem, sic certum est me Bertam ducere.*

Fff 2

2. Quod

1. Quod si facias sensum sic: *Duco Ber-
tam, cum cras orietur Sol*, non est mirum,
te debere expectare crastinum, quia tunc il-
lud *Cras* est tempus præfixum. An verò, in
hoc posteriori sensu, hæc verba constituent
Matrimonium, an sponsalia, dixi supe-

a *Tract. 3.*

de *sponsal.*

c. 2. §. 3.

nu. 30.

3. Addo, evenire posse, ut contrahen-
tes, sive ex ignorantia, sive consulto, verè
voluerint expectare prædictæ conditionis
necessariæ impletionem (id, quod est ex
conjecturis colligendum) & tunc suspende-
tur sine dubio consensus, quia tunc, ut sup-
ponimus, verè, sub illa consensum præbue-
runt, & voluerunt facere sensum num. præ-
ced. explicatum.

b *Sanc. lib.*

5. *matr. d.*

2. nu. 5.

c *Pont. l. 3.*

c. 1. nu. 12.

d *Sanc. l. c.*

nu. 13.

e *Pont. l. o.*

ci. nu. 7.

4. Atque ex hoc Addito vide, an con-
ciliare possis Pontium, & Sanchez. Hic en-
im b habet doctrinam à nobis hætenus sal-
latam, Pontius c verò, dum eam ex parte
negat, videtur considerasse id, quod nos in
prædicto Addito monitum volumus.

5. Notat ibidem meritò Sanchez, d si
conditio in se sit contingens, sed certò futu-
ra, ut, *Si Antichristus nascetur*, non suspen-
dere consensum; cum enim id sit de futuro
certo, æquivaleret necessario. Non ergo as-
sentior Pontio e dicenti, consensum tuac
suspendi, usque ad conditionis eventum;
cum enim sit incertum, inquit, quando
Antichristus v. g. nascetur, debet expec-
tari ejus temporis adventus. Non, inquam,
assentior, siquidem tu non contraxisti sub
conditione, *Si Antichristus tali tempore nasce-
tur*, sed, *si Antichristus nascetur*, quod certum
est, & tibi satis cognitum.

Ne tamen excidat hic debere etiam addi
illud, quod modo addidi nu. 2. & 3.

§. IV.

*Sub conditione de quocunque futuro con-
tingente, sed non turpi.*

Ubi.

AN, ADVENIENTE CONDITIONE,
necessarius sit novus consensus?

1. **I**N consensu sic v. g. habito: *Te duco, si
Pater tuus consenserit*, vel, *si Avus tuus
te dixerit*, &c. Certum est, Matrimonium

suspendi, quia sub illa conditione con-
trahis: accedente autem dicto consensu, vel
dote, certum item est, Matrimonii obliga-
tionem subsequi debere, cum jam parificata,
id est posita sit conditio, &c. Idem dic
de quacunque alia conditione etiam vana,
dummodo non sit turpis, Ut *Tecum contra-
ho, si veris venatum, si in terram expues*, &c.
quia contrahentes non prohibentur ponere
ex sua libertate (esto imprudenter) condi-
tiones, quas velint, modò non sint turpes,
nec à lege reprobatæ. Ita Aversa f contra So- f. A. v. r.
tum, & alios.

2. Sed difficultas est gravissima hic, & sec. 6. v. r.
in similibus consensibus conditionatis, vel
consensibus respicientibus tempus futurum,
ut, *Te duco, si tantam dotem mihi assignaveris*,
Te duco pro die crastino, in quibus certum est,
non esse Matrimonium ante adventum præ-
fixi temporis, Difficultas (inquam) est, An
purificata jam conditione dotis, seu adve-
niente tempore designato, debeas iterum
actum consensus exhibere ad valorem Matrimo-
nii, an satis sit prior ille consensus exhi-
bitus ante conditionis, vel temporis adventum,
ita, ut, conditione, vel tempore positis,
statim, sine novo tuo actu, validum sit Ma-
trimonium?

3. Respondeo. Duas de more esse senten-
tias. Prima sustinet, non requiri novum
consensum, sed statim validum esse, posita
conditioe, Matrimonium, Ita Sanchez,
g aliique, quorum potissima ratio est, quia g. Sanc. l. c.
consensus ille conditionatus verus consensus matr. d. l. 1.
est, licet (quia sub illa conditione) imper- n. 5. Co-
fectus. Si ergo non est revocatus, ut supponi n. 2. 9. matr.
semper debet, idem manet, adveniente con- G. Har. d.
ditione: & quia non amplius pendet à con- 7. diff. 7.
ditione, jam perfectus erit, & absolutus: Ut quid igitur necessaria est alterius novi con-
sensus accessio?

4. Quòd si ab his Auctoribus requiras, §. 1. 4. n.
quandonam ex vi Tridentini Parochus, &c. 386. & 387.
Testes debent assistere dicto Matrimonio, verum de
quando sit consensus conditionatus, an parochus de
quando impletur conditio? 13. §. 1. 1.

Responder Sanchez loc. cit. quando sit n. 111. Co-
consensus conditionatus; quia tunc verè str. p. d. 2.
exhibetur consensus ad Matrimonium. Si p. 11. §. 1.
curi iidem assistere debent Matrimonio, n. 5. aliq.
quod sit per Procuratorem, non verò con- ab p. 11.
stitutioni Procuratoris, At verò Coninck, citat.
&

& Huiusmodi locis citatis respondent, debere assistere etiam, quando impletur conditio, quia illi debent esse Testes Matrimonii, at Testes esse non possent Matrimonii jam contracti, si solum assisterent conditionato consensui, non vero impleti conditionis.

5. Verum secunda sententia iustinet, requirit novum consensum, sine quo ille prior conditionatus consensus, etiam adveniente conditione, constitueret solum sponsalia absoluta, non vero constituerent Matrimonium. Ita Pontius, & aliique, quorum ratio precipua esse debet, quia licet ille consensus conditionatus sit certe consensus, tamen est imperfectus, ut ipsi Adversari fatentur: ergo, etiam adveniente conditione, imperfectus ex se manebit. Probatur consequentia, quia in se remanet ille idem, qui erat antea, nec adveniens conditionis aliquid influit in illum. Quare, si tunc non habebat efficaciam ad perfecte obligandum, nec habebit ex se post conditionem.

6. Quod autem consensus conditionatus non habeat tantam efficaciam, patet, quia secus non posset valide revocari ante completam conditionem, sicuti non potest consensus absolutus. Et secus, huic consensui conditionato non prevaleret consensus absolutus, quo quis inuit cum aliqua Matrimonium absolute, relicta ea, cum qua ante completam conditionem sub conditione contraxerat, ut prevaleat, docemus omnes.

7. Quare licet (ut videri potest apud Auctores citatos) concedatur, eiusmodi conditionatum consensum, modo dicto imperfectum, obligare contrahentem in ceteris materiis, in quibus, adveniente conditione, regulariter, non debet, ad inducendam obligationem, accedere novus consensus, quia contrahens voluit, se obligare pro illo tempore, quo accedet conditio; id tamen in Matrimonio concedere non possumus; non solum, quia cum gravissimus sit, & indissolubilis contractus, requirit perfectissimum consensum, sed quia in Matrimonio obligatio non oritur ex promissione, qua se quis velit obligare, sed ex ipso actuali actu, ex vi cuius efficaciter se obligat, huic enim actui, tanquam materiae proxima, adheret ratio Sacramenti à Christo Domino instituti.

8. Ex his vides, in hac sententia Parochum, & Testes huic novo consensui assistere omnino debere, quia solum per hunc consensum contrahitur Matrimonium, cum in conditionato, adveniente conditione, adsit solum ratio sponsalium.

9. Dices cum Castropalao citato. Quando Matrimonium de presenti contrahitur, prius suum consensum exprimit v.g. vir, sub conditione tamen in se imbibita, quod mulier consentiat, qua consentiente, opus non est, ut vir de novo consentiat, sed ejus consensus, qui in se conditionalis erat ante mulieris consensum, redditur absolutus, & perfectus, mulieris consensu adveniente. Ita ergo in casu nostro, adveniente conditione, non erit necessarius novus consensus.

10. Respondeo. Negari consequentiam posse. Nam viri consensus de presenti, moraliter, & secundum humana commercia, idem censetur esse ante, & post mulieris consensum: quod certe nimis manifestè non habet consensus sub futura conditione, qui solum perseverare iudicatur ex eo, quod nondum est revocatus: at ille de presenti idem censetur durare, quia tunc elicitur, & quidem prudenter iudicatur, ac si actu eliciatur post mulieris consensum. Quare consensus novus non est necessarius.

Confirmatur, quia viri consensus de presenti, ita praecedit consensum mulieris, ut ex circumstantiis, clare appareat, esse vir in tali dispositione, ut, si mulier, primo consensisset, sequeretur, & ipse cum suo consensu; Quare non est mirum, si novus non sit necessarius; sufficit enim consensus cum eiusmodi affectione: id quod certè non est in casu conditionis de futuro, in quo multae possent contingere mutationes, &c.

11. Ex his duabus sententiis hæc posterior mihi certior sit: ceterum priorem sententiam, cum ea tantorum virorum sit, commodaque ratione fulciatur, qua fronte improbabilem appellaveris: Quare merito utramque probabilem esse, superius b indicavimus.

b Supra
Tr 3. de
spons. c. 3.
§. 2. n. 10.

Conditio, si Pontifex dispensaverit.

12. Jam vero, ex allata decisione consequitur decisio illius similis difficultatis. An Matrimonium initum inter impeditos sub conditione, si Pontifex dispensaverit, sit validum statim, ac impetratur dispensatio, an potius sit necesse, ut post eam impetratam, novus consensus accedat?

13. Respondeo. Sanchez, Coninck, Hurtadus, Castropal. II. cc. non requiri, Pontius aliique citati, quos ego sequor, requiri, consequenter putant. Rationes præcipuæ pro utraque parte sunt eadem, ac prædictæ; nam propterea idem de utraque sententia iudicium feratur; quod modo num. 11. tulimus de sententiis præcedentibus.

An hæc conditio, si Pontifex dispensabit, sit contingens?

14. Circa hanc conditionem, si Pontifex dispensaverit, quæres hac occasione Primo, an semper sit connumeranda inter condiciones contingentes.

Respondeo. Non semper. Nam in iis rebus, in quibus solet dispensatio concedi, (licet solum ex gravi causa) inter contingentes est annumeranda, atque adeo erit obligatio expectandi, donec ea impleatur modo dicto num. 1. In iis vero, in quibus dispensari à Principe non solet, conditio dispensationis est connumeranda inter impossibiles, seu turpes, de quibus mox §. 5. Talis esset dispensatio Matrimonii inter fratrem, & sororem. Quare hi semper remanebunt inhabiles ad Matrimonium, sive apponatur conditio dispensationis, sive non. Idem igitur erit dicere. *Ego te duco meam sororem, si Papa dispensaverit*, ac dicere *Ego te meam sororem duco*.

15. Quæres Secundo. Quis nam obligabitur procurare ejusmodi dispensationem solitam concedi (idem dic de aliis conditionibus, quæ procurari deberent, ut Patris consensus, Advocati consilium, &c.) si quando Matrimonium sit sub dicta conditione dispensationis contractum.

Respondet Castropal, loc. cit. citans Coninck, nemini ex contrahentibus id per se incumbere, nisi ad id speciatim se quis obli-

gaverit. Incumbet ergo ei, inquit, qui cupit contractum perfici. Expenas autem, ait, debere esse communes, quia utriusque negotium geritur. Quod dictum est de Matrimonio, dic de sponsalibus, quando sunt contracta cum dicta conditione.

De dictis expensis multa dixi Tr. 3. c. 5. §. 7. à numero 7.

Si Pater consenserit.

26. Occasione item prædictorum, quærent hic Doctores.

I. Quantum tempus debet expectari, si nullo præfinito termino aliquis sic contrahat: *Te duco, si Pater meus, vel tuus consenserit?*

Quærent II. Quid, si Pater consentiat, sed deinde statim consensum revocet, repugnetque? Et utraque quæstio erit etiam in sponsalibus sub eadem conditione contractis.

17. Respondeo ad primum. Prudentis arbitrio (ut fieri debere diximus sæpe in similibus) erit competens tempus definitum.

18. Respondeo ad secundum, tunc non esse positam conditionem, quia illa celeriter addita repugnantia, absolutum Patris consensum moraliter non ostendit.

19. Major difficultas est, si Pater initio repugnet, sed deinde consentiat. In quo casu positam jam esse conditionem, atque adeo Matrimonium obligare, docet Coninck, & Hurtadus supra citati; Non esse positam, unde Matrimonium non obligare, docent Sanchez, a & Pontius, b quia, si Pater repugnavit, avolvit obligatio. Sed dic, amice, cur per te in casu num. 18. allato, statim, atque Pater consentit, non firmatur Matrimonium, at nunc, statim, ac Pater repugnat, evanescit obligatio? Vellem à te hujus paritatis disparitatem.

20. Id fortasse vidit Castropalaus, c nam propterea huic difficultati, ita respondet, ut utrobique consideret celerem consensum, vel dissensus Patris mutationem; nam, si rogatus Pater, inquit, ita firmiter dissentiat, ut præsumi non possit, intra breve tempus arbitrio prudentis ejus consensum obtinendum esse, conditio absolute deficit, secus vero, si consensus ejus obtinetur intra breve tem-

re tempus, tamen si rebellis primum extiterit: Sicuti impleta censetur conditio, si Pontifex dispensaverit, tamen si primæ, & secundæ petitioni non acquieverit, si postea dispensationem concesserit.

21. Quod dictum est, certè est regulariter. Ceterum rectè monet Aversa, a si intentio contrahentium fuit de consensu, quem statim, audito negotio, daret Pater, tunc ad primum ejusdem nutum standum esse. Vide apud eundem; quid fiet, quando Pater taceat, & similia.

21. Si Pater erat mortuus, & tu apposuisti Matrimonio tuo hanc conditionem. Si Patri placebit, impossibilem conditionem apposuisti, undè de hoc consensu idem dicendum est, quod mox dicam universim de conditione impossibili.

23. Quid, si Pater decedat, priusquam ejus assensus explorari poterit?

Puto, tunc impletam esse conditionem; & Matrimonium valere. Ratio est, quia ejusmodi conditio: Si Patri placuerit, regulariter apponitur, ne Patrem filius offendat, si forte Matrimonium eligat sine ejus consensu: quæ ratio cessat, si jam ipse decesserit.

24. Dixi (regulariter) si enim vera appositâ fuisset propter aliquid dependens à vita Patris, tunc sanè nullum erit Matrimonium, quia advenire non potest conditio requisita.

§. V.

Sub conditione de futuro impossibili physice.

Ubi

DE FUTURO MULTUM DIFFICILI.

1. **V**T, quæ sunt dicenda planiora fiant, tria distinguamus oportet. Primum, Contractus communes, de rebus temporalibus. Secundò, ultimas Testatorum voluntates. Tertio, contractum Matrimonii, quando hæc sub conditione impossibili exhibentur. Et exemplum quidem Primi est: *Equum tibi vendo, si tu volabis.* Secundi: *Relinquo Titio meo hæc, vel legasario centum, si volabit.* Tertii: *Te duco in uxorem, si volabis, & Cælum manu retigeris.*

2. Porro ex communi sententia Docto-

rum, quos habes apud Delugo, b & apud b Delu. de Pontium, c in primo, hoc est in contractibus communibus, conditio impossibilis irritat, seu irritat dictos contractus; ita, ut, c Pont. l. 3. in exemplo allato, illa venditio omnino sit nulla. Ratio est, quia ea conditio, sub qua facta est venditio, poni nunquam potest, & consequenter (ut etiam Jura d disponunt) nec poni poterit venditio.

3. Rursum ex communi sententia Doctorum, quos apud eosdem habes ibidem, in secundo, hoc est in omnibus ultimis voluntatibus (excipit Pontius loc. cit. institutionem filii in hæredem, quando in potestate Patris est) conditio impossibilis non irritat dispositionem, sed ejusmodi conditio rejicitur, ac, si appositâ non fuisset. Vide tamen omnino quæ dicam numero 9. Undè in exemplo allato numero 1. debebantur Titio illa centum. Ratio est, quia licet nunquam evadatur sit absoluta illa Testatoris dispositio, propterea, quod nunquam eveniet dicta conditio; tamen legislator in legibus asserendis mox numero 9. ita statuit, sive ne captiosa hæc dispositiones cum malo publico invehentur, sive, quia præsumit, Testatorem ita velle.

4. Denique ex communi item, & certa sententia apud Doctores mox citandos, conditio impossibilis in Tertio, hoc est in Matrimonio, se habet, sicuti in dispositionibus dictis ultimarum voluntatum, non enim irritat dictum Matrimonium, sed ipsa regulariter (ut mox explicabo) rejicitur, ac, si appositâ non fuisset, & Matrimonium statim est validum, si est inter personas habiles ad Matrimonium. Verum id, quo modo sit intelligendum, hujus loci est breviter explicare.

5. Equidem celeberrima est difficultas, cur in cæteris contractibus conditio impossibilis illos irritat, non vero in Matrimonio? Si respondeas, quia ita Decretum est à Gregorio IX. sicuti quoad dispositiones ultimarum voluntatum, ita sancitum est à Legibus Civilibus mox numero 9. asserendis, nullo modo satisfacis. Nam Princeps potest quidem in rebus temporalibus, propter bonum commune, supplere defectum consensus subditorum, & ita fecit in dictis ultimis dispositionibus. At Ecclesia

non

non potest supplere defectum consensus in Matrimonio, quod, ut supra vidimus, celebrari, nisi per proprium contrahentium consensus, non potest.

6. *a Durand. in 3. d. 39. q. 4. n. 9.* Tanta visa est hæc difficultas Durando, *a* ut dixerit se minimè percipere, undè Ecclesia Matrimonium celebratum sub dicta conditione validum pronuntiet, & ideo hæc difficultatem Doctoribus solvendam relinquit. Et Sanc. *b* quidem postquam retulit sex aliorum explicationes dictæ dispositionis Gregorii IX. in qua ejusmodi Decretum continetur, suam ipse adhibet. Cum *c Delu. l. c. à nu. 355.* autem hæc non placeat Joanni Delugo, *c* suam etiam is tradit, sed cui, fortasse tunc, perinde, ac meus animus, non omnino conquiescit.

7. Nos igitur facilem viam, & certe regiam ineuntes, duo statuamus cum Coninck. *d* Dico enim Primo, Ecclesiam, sic *29. ar. 42.* decreville regulariter, quia cum nesciatur què sequi- intentio contrahentium, an scilicet contrahens adhibuerit illam conditionem im- *d. 7. matr. diff. 10.* possibilem sine animo contrahendi, an potius cum vero contrahendi animo, & solum illam adhibuerit per jocum, vel per ignorantiam, Ecclesia præsumit hoc posterius, quod est in favorem validitatis Matrimonii, & consequenter validum Matrimonium pronuntiat, & conditionem habet, ac si adjecta non fuisset.

8. Dico Secundo. Si tamen constet, conditionem illam impossibilem appositam fuisse sine animo contrahendi, vel cum animo volendi vere expectare illam, certè in foro conscientie nullum fore Matrimonium, & probari si id possit, etiam in foro fori, nam propterea antecedenti dicto, & numero 4. apposui illud (regulariter) Ratio est, quia consensus Matrimonii totus, quantus quantus est, dependet ab animo contrahentis.

9. Quamvis autem num. 3. absolute, & sine distinctione dixerimus, dispositiones ultimarum voluntatum celebratas sub conditione impossibili valere, rejecta conditione, ita disponentibus Juribus, ut innuimus nu. 5. unde id intelligi in utroque foro, teneat *e Turrian. d. 15. du. 9. num. 9.* Turrianus; & tamen Sanc. & Vasqu. quos citat, sequiturque Delugo, *f* ajunt in dictis ultimis voluntatibus debere servari idem, quod dictum à nobis est modo in Matri-

monio, id est eas factas sub modo impossibili, valere regulariter in foro externo, idque, quando aliud non constat de voluntate Testatoris, at non valere, si constet, Testatorem apposuisse illam conditionem impossibilem sine animo disponendi, vel cum animo volendi illam expectare, quia, si attente expendantur jura, *g* quando voluerunt, ut conditiones impossibiles in ultimis voluntatibus haberentur pro non adjectis, nihil aliud voluerunt, nisi, ut pro non adjectis præsumeretur ab ipsarum legum foro, præsumptio autem semper cedit veritati, quando de hac constat.

10. Quid in dubio, an affuerit ejusmodi animus?

Respondeo, tum in Matrimonio, tum in ultimis voluntatibus possessio stabit pro negatione Matrimonii, & pro negatione dispositionis. Lege Hurt. l. c.

Conditio impossibilis putata possibilis.

11. Enascitur ex dictis gravis hæc dubitatio: Si conditio sit re ipsa impossibilis, sed possibilis reputetur (quod ex conjecturis colligi non raro potest) à contrahente Matrimonium, quid judicandum?

Respondeo. Sanchez *h* sentit, nullum tunc esse contractum Matrimonii, immo & nullam dispositionem ultimæ voluntatis. Ratio est, inquit, quia tunc contrahens, & dispiciens ita consentiunt, ut vere expectare velint implètionem conditionis, jam enim illam putarunt possibilem, atque adeo, quæ impleri posset. Quoniam ergo ex alia parte ea nunquam ponetur, nunquam purificabitur consensus, & sic nulla remanebunt contractus, & dispositio.

12. At vero Delugo *i* putat, non annullari Matrimonium, sed eam conditionem esse rejiciendam, perinde, ac adjecta non fuisset, *l* idemque dicit in ultimis voluntatibus. Ratio ducit ex Textu, *k* nam Pontifex absolute, & sine distinctione definit, esse validum Matrimonium, & conditiones impossibiles esse rejiciendas: hæc autem jam absolute sunt impossibiles, quamvis à re, non tales, reputatæ. Utraque sententia est probabilis, modo hæc posterior intelligatur juxta dicta *num. 7. 8. & 9.*

Conditio valde difficilis.

13. Subnascitur etiam sequens difficultas. Quid sentiendum, si conditio sit multum difficilis, quæ æquiparari solet impossibili, seu, ut aliqui loquuntur, si conditio non sit impossibilis per naturam, sed solum de facto propter ejus summam difficultatem? v. g. Te duco in uxorem, si Regnum mihi dotabis, si tu (inops) mihi mille numerabis &c. Ubi nota prius ex his, quamvis in se sit possibile, tamen etiam multis est valde difficile: Et posterius facile fortasse erit aliis, at difficillimum ei pauperi, qui deberet conditionem illam implere.

14. Respondeo. Prima sententia asserit, a Matrimonium sub priorè conditione initum, id est sub conditione, quæ, quamvis comparatione aliquorum sit possibilis, est tamen multis valde difficilis, esse validum (regulariter tamen juxta dicta num. 7. & 8.) & conditionem illam rejici, sicuti rejicitur conditio quælibet physicè impossibilis. Ratio est, quia illa conditio verè est, & appellatur moraliter impossibilis; ergo, ut impossibilis debet rejici. At vero Matrimonium sub posteriore conditione celebratum, id est sub conditione, quæ cum sit respectu aliorum, si ve facilis, si ve possibilis, est tamen valde difficilis solum ei, qui illam debet apponere, hæc prima sententia docet, esse invalidum, quia in jure non rejiciuntur, nisi conditiones absolute impossibiles, qualis non reputatur illa, quæ solum respectu tui unius est valde difficilis.

15. Secunda sententia asserit, b ejusmodi Matrimonium contractum sub conditione valde difficili, si ve multis, si ve uni non esse validum, si de facto non ponatur conditio, & conditionem dictam non rejici. Ratio, quia conditiones impossibiles solum per naturam in jure rejiciuntur, non vero rejiciuntur hæc conditiones, quæ vocantur impossibiles de facto, cum hæc verè sint potius difficiles, quam absolute impossibiles.

Et confirmatur, quia hæc conditiones difficiles in dispositionibus ultimarum voluntatum non rejiciuntur à jure, ut probat ibidem Pontius, præsertim ex illo juris (Cui natura inuitibus impedimento est) ergo neque rejici debent in Matrimonio, de quo Ecclesia definiit ad f. Tamburinus de Sacramentis.

militudinem dispositionis civilis circa dictas ultimas voluntates.

16. Si conditio ex se possibilis, sed, vel per accidens, vel lapsu temporis fiat impossibilis, eam non esse numerandam inter impossibiles, & consequenter nequaquam rejici in Matrimonio, rectè monent Sanchez, Pontius, & Castropalaus citati.

§. VI.

De conditione turpi de futuro, quamvis ea non sit contraria Contractui Matrimonii.

1. CUM illud possimus, quod jure possu- mus, ideo conditionem hanc turpem appellare jura solent impossibilem. Accedit, quod impossibile judicari debet, hominem honestam velle facere id, quod turpe est. De hac enim loquimur, non vero de conditione turpi, quæ poneretur ab alio sine contrahentium voluntate, ut, si quis sic contrahat. *Vendo tibi equum, si forte à latronibus tibi tuus ablatu fuerit*; tunc enim valet contractus, quia turpitudine non ponitur, ut admittenda à contrahentibus, sicuti rectè notat Delugo. d d Delugo

2. Dico igitur, hanc conditionem haberi pro non adjecta, debereque repelli in Matrimonio, perinde, ac repellitur conditio physicè impossibilis, cum iisdem tamen limitationibus allatis §. præced. num. 7. & 8. Ratio dicti est, quia ita definit l. c. Pontifex. e c C. final. de cond. appof.

3. Hæc sit, ut hæc conditio, *Te duco in uxorem, si te Virginem inveniam*, esse modo dicto rejiciendam, quia est turpis; siquidem illam invenire Virginem vis. ad eam accedendo; at hic accessus turpis est, cum antè inventionem ejus virginitatis, illa non sit conjux tua. Dixi (ad illam accedendo) nam, si velis invenire modo licito, v. g. per Obstetricem, conditio turpis non erit, quare non rejicienda.

4. Quæret curiosus. Eademne doctrina est in ultimis voluntatibus, ita, ut conditiones turpes in iis rejici debeant?

Respondeo. Ita, f cum hoc tamen discrimine, quod conditio impossibilis tunc solum habetur pro non adjecta in ultimis voluntatibus, quando non constat, Testatorem omnino voluisse dispositionem non subsistere, ablata conditione. At vero conditio turpis

Ggg in iis-

G. L. 3. de condit. ob demum. L. 1. de con. dit. & in. tit. u. Lab. an. s. 1. Delegati. Instit. de. ar. ed. in. Impo.

San. l. 3. mar. d. 4. num. 14. aliq.

Delugo. d. 2. de. app. de. cond. app.

Ex §. Im- possibilis. Instit. de. inuitibus. impedimento est. stipul.

in iisdem ultimis voluntatibus semper aufer-
tur, & dispositio valet, etiam si de contraria
Testatoris mente constet. Ratio autem hu-
jus rei est, quia ita absolute disponunt jura, ne
ob meritum lucra amittendi Legatarius, vel
haeres inducantur ad malum: regulariter ta-
men id etiam disponunt ex praesumpta, vel
interpretativa Testatoris voluntate. Et qui-
dem valet legatum, quando non stat per Le-
gatarium, quin ponatur modus. At non stat
per Legatarium, apponi modum turpem, sed
per legem, quae modum illum, seu illud turpe
onus merito vetat; ergo pari modo valebit
legatum sub simili conditione turpi.

5. Quid in ceteris contractibus commu-
nibus? Respondeo, in his ejusmodi conditio-
nes turpes, nec rejiciuntur, nec impossibiles
reputantur; obligantur tamen sic contrahen-
tes rescindere ejusmodi contractum factum
sub conditione turpi, ut sic patrandae turpitu-
do impediatur, de quo ego late a alibi.

a Lib. 7. in
Decal. c. 5.
§. 3. n. 8.

§. VII.

Sub conditione, qua inest contractus
Matrimonii.

1. Si apponatur in contractu conditio, quae
de se inest in dicto contractu, eoque
modo exprimitur, quo inest, non suspendit
contractum, sed statim est perfectus, v. gr.
Vendo tibi equum, si consenseris: quae est condi-
tio tacite imbibita in omni contractu, vel: *si*
pretium dederis, quae est conditio ex se inhae-
rens contractui venditionis. Ratio est mani-
festa, quia cum taciti, & expressi eadem sit ra-
tio (de quo axioma plura habent Pontius, b
& Barbosa e) ejusmodi contractus non est per
d Sanc. l. 5. memoratas conditiones proprie conditiona-
matr. d. 1. rus, sed solum per illas exprimitur id, quod de
nu. 6. jure veri contractus est.

b Pont. l.
3. c. 2.
c Barb. in
Tr. axiom.
218.
d Sanc. l. 5.
matr. d. 1.
nu. 6.
Pont. l. c.
Aver. qu.
§. matr.
sec. 6. V.
In primis.
e L. Si ita
legatum.
§. Illi, si
valet ff. de
legatis
primo.

2. Id igitur pari modo se habet in contra-
ctu Matrimonii, Quare, si dicas: *Contraho te-*
cum, si consenseris, si non es mea consanguinea, si
nullum subest impedimentum, non suspenditur
Matrimonium, quia conditiones hae de se in-
e L. Si ita sunt in Matrimonii contractu. Sanchez d
legatum. alii que.

3. Dixi (eo modo, quo inest) nam, si ejus-
modi conditiones aliter exprimentur, non est
mirum, quod suspendant. Sic in jure suspen-
ditur dispositio in sequentem modum facta:

Relinquo Titio legatum illud, si velit: Sensus e-
nim est, si se declaret, quod velit (quae decla-
ratio non inest in dispositione) quare ante-
quam declaraverit, se velle, non habet vim le-
gatum; nam propterea, Titio ante declara-
tionem mortuo, legatum non transmittetur
ad ejusdem Titii haereses. Simili modo in
materia Beneficentiae, si dicat Pontifex, vel E-
piscopus. *Confero tibi hoc Beneficium, si es ido-*
neus, non suspendit. At, si dicat: *Confero tibi*
hoc Beneficium si inventus fueris idoneus, sus-
pendit, quia illud explicatur, ut inest de jure
Collationis, hoc vero, non item.

4. Quod ergo de his dispositionibus dictum
est, servari etiam debet in Matrimonio. Un-
de, si sic illud in eas: *Contraho tecum, si Ecclesia*
id approbaverit, suspendit, quia conditio aliter
exprimitur, ac inest; Sensus enim est: si facti
examine constiterit, non adesse impedimen-
tum. Ita f. Averfa, alii que, quibus adde Co-
ninek, citatum ab Averfa in contrarium par-
tem, sed, si is attente legatur, mihi videtur, ef-
se pro parte hac, quae est communis.

Averfa
c. 7. Sed
cerit
Sancta

5. Quando aliquis diceret, *si Deo placuerit, l. c.*
Vendo tibi equum, Duco te in uxorem, Ego, cum
communiter intelligatur de voluntate bene-
placiti Dei, quae omnia vult, vel permittit,
nec suspendit contractum, nec Matrimo-
nium, sed valide ea iniri. At, si intelligatur de
voluntate Approbationis, id est, si Deus, ut
bonum approbet, tunc, propter rationem
modo dictam, suspendit. Ita Sanc. Averfa,
alii que citati.

Lege Pasqualigum, g qui ex allata doctri-
na colligit, legatum quoddam relictum Re-
ligioso, si ipsum Religiosus perierit, nec ab
ipso Religioso, nec ab ejus Monasterio obti-
neri posse, nisi ipse Religiosus personaliter
petat, nec satis esse, si petat Monasterium.

g Veri-
Tr. 4. p.
mor. 16.

§. VIII.

Sub conditione contraria contractus
Matrimonii.

1. Si quis v. g. ita contrahat: *Te duco in uxo-*
rem, si in te non transferam dominium mei
corporis ad usum conjugalem, contrahit eum
conditio, seu modo contrario substantiae
Matrimonii. Et de his, vel similibus dico, ir-
ritum esse, & nullum Matrimonium, quia
non potest Matrimonium subsistere sine suis
substan-

substantialibus. Quare non immerito sic definitur a Pontifice, non novum jus condens, sed quod est, de jure naturæ declarans.

2. Atque id verum est, tamen si ab altero ex conjugibus ejusmodi conditio apponatur, quia validitas Matrimonii æque pendet ab utriusque consensu, ut contra Covarruvias, & alios requirentes ad nullitatem, ut conditio hæc apponatur ab utroque, notat Castropalaus, b esto Sanchez probabilem vocet sententiam Covarruvias.

3. Cum autem hæc conditiones versari possint circa tria bona Matrimonii superius dicta, Sacramentum, Fidem, Prolem: Quæritur, an quæcumque conditio contra hæc tria, Matrimonium irritet? Exemplum primi est: *Contraho tecum donec, seu, si non inveniam puberiores*; id enim est contra Matrimonii Sacramentum; quod est indissolubile. Exemplum secundi: *Contraho tecum, si te adulterandam tradideris*. Exemplum tertii: *Contraho tecum, si vitabimus generare, vel educere prolem*.

4. Et omnes quidem conveniunt, conditiones contra bonum Sacramenti, & Fidei in primo, & secundo exemplo allatas irritare Matrimonium, quia hæc sunt contra essentialia Matrimonii. At de conditione contra generationem Proles Sanchez e putat ab ea irritari Matrimonium, quia pari modo illius essentialis ipsa repugnans est.

5. Sed G. d. Hurtad. melius distinguit; aitque, ab ea Matrimonium irritari, quando apponitur conditio evitandi prolem medio illicito v. gr. si deberet evitari, sumendo remedia ad deiciendum sætum, occidendo, vel non educando prolem susceptam, &c. Id enim est planè contrarium Matrimonio: non autem irritari, quando apponitur eadem conditio modo licito v. gr. si evitanda esset susceptio proles, quia conjux nolle perere; quod utique licitum ipsi est, vel, quia etiam nolle reddere, sed cum consensu alterius conjugis, puta emisso ex utriusque voluntate Voto Castitatis: id enim non repugnat Matrimonio, cujus essentia est obligatio ad transferendum corpus in ordine ad generationem, non vero ipsa actualis generatio, ut supra vidimus. Quare, si actualis evitatio proles fiat propter bonum finem ex utriusque conjugis consensu, ut fuit in Matrimonio Sanctissimæ Virginis, & Sancti Joseph,

nec illicita est, nec Matrimonii essentialiter repugnans.

§. IX.

Sub conditione positiva, vel negativa.

1. **H**Æc, vel similis positiva conditio sine præfixione temporis: *Te duco in uxorem, si Romam adiveris*, unico, & primò actu impletur. Debet autem impleri, quam è primum moraliter possit. Unde, si occurrat moralis opportunitas, & Romam non adeas, solvitur contractus tui Matrimonii, si adeas, stabilitur, & firmus redditur; jam enim purificatur conditio. De hac conditione sic habet Textus. *f. Si in Capitolium ascenderit, sic recipienda est, si, cum primum potuerit, ascenderit.*

2. Contra, hæc, vel similis conditio negativa sine determinatione temporis: *Te duco, si Romam non adiveris*, prorsus vana est, & nullum unquam pariet Matrimonium, quia esset expectandum usque ad mortem, ut videretur, an ille Romam adiret, nec ne, quod esset dicere, Matrimonium esse adimplendum post mortem, quo nihil magis ridiculum esse posset.

3. Quoniam vero sic aliquis contrahere potest aliquando: *Te duco, modo Romam non adiveris*, maxime est advertendum ejusmodi consensum non esse sub conditione, sed sub modo. Quare Matrimonium est validum, quia est absolute contractum, & solum remanet obligatio conjugi Romam non adeundi, seu illum modum servandi, si turpis non est.

§. X.

Monitio ad Parochos.

4. **H**actenus dicta de consensu conditionato in Matrimonio locum hodie nullum habere debebunt, quia monendi sunt Parochi (quorum, & Testium assistentia est post Tridentinum necessaria ad validitatem Matrimonii) ut nunquam ejusmodi conditionatos consensu admittant. Nam licet, si admitterent, Matrimonium perficiendum foret per conditionis adventum, modo in superioribus explicato; nihil enim circa rem hanc Tridentinum innovavit, nihilomi-

nus prudenter Parochi facient, si absolutum requirant consensum. Quod, si alicujus conditionis impletio ad Matrimonium expectanda sit, ea expectetur, antequam illud per verba de presenti celebretur. Utile tamen fuit, prædictas condiciones explicare, tum, ut natura contractus Matrimonii magis introspiciretur, tum, quia illæ locum sæpè habere possent in Sponsalibus, in quibus non est opus præsentia Parochi, ut recte notat Sanchez.

a Sanchez. l. 5. d. 1. n. 1.

CAPUT VI.

De Consensu Matrimonii coacto.

§. I.

De Consensu dato ex Errore, & similibus. Remissivè.

1. Quoad errorem, dolum, deceptionem, recole, quæ superius dicta sunt circa sponsalia, nam, quia eadem hic sunt observanda, molestum esset, illa repetere.

b Supra Tr. 3. c. 2. §. 2.

2. Præterea scito, nihil nos hic agere de consensu Matrimonii habito ex spe lucri, ex blanditiis, ex amore, &c. hæc enim sine dubio nihil obstant validitati Matrimonii, cum ea non faciant involuntarium, sed maxime voluntarium augeant. Lege Sanchez.

c Sanchez. l. 4. d. 11. matrim.

§. II.

De Consensu ex Metu

1. Eminens, ut supra explicuimus, metum alium esse gravem, alium levem, justum, injustum, incussum, vel ad extorquendum Matrimonium, vel ad aliud, incussum item, vel ab extrinseca causa libera, vel ab intrinseco.

d L. 1. in Decal. c. 2. §. 5.

2. His in memoriam redactis, hic ea ex aliis dictis afferam, quæ magis pertinent ad materiam de Matrimonio, quo ad meticulousum consensum, in quo versamur. Et quamvis multa de hoc argumento dicta sint supra, aliqua tamen ex illis hic repetere, claritatis, & commoditatis gratia, non gravabor.

e Supra Tr. 3. de spons. c. 2. §. 2.

Metus gravis injuste incussus, ad extorquendum Matrimonium.

3. Matrimonium hoc metu contractum est jure naturæ; ex mea sententia, nullum, id alicubi statim probatum est ex eo capite, quod quicumque contractus, simili injusto metu initus, non potest parere in alio jus Justitiæ; sic enim oriretur Justitia ab injuria; scilicet ab Injustitia, quod est impossibile. Est etiam ejusmodi Matrimonium ab Ecclesia & annullatum, quod nemo negat.

4. Hinc sequitur, etiam juramentum, quocumque, vel Matrimonium, vel sponsalia meticulousa firmet, esse nullum, & non obligare ad ratificandum, nec indigere relaxatione, quia Juramentum sequitur naturam contractus, cui adhæret. Si ergo contractus dicti Matrimonii nullam inducit obligationem, nec inducit Juramentum.

Matrimonium ex metu levi injusto, ad Matrimonium extorquendum incusso.

5. Probabile est, hoc Matrimonium nullum esse in foro conscientie, idque potissimum, quia ei deest perfectus consensus, qui Matrimonio, quod est ex natura sua indissolubile, necessarius est. At multo est probabilius, validum in eodem foro conscientie esse, tum jure naturæ, tum positivo. Ratio potissima est, quia, cum metus levis sit in potestate ineuntis Matrimonium, ut, & alium contractum, facileque illum is depellere possit, si non depellit, liberè, & perfectè sine ulla actione contrahit, & consequenter cum perfectissima libertate consentit.

6. Dixi (in foro conscientie) nam, ne detur ansa litibus, metui levi non datur actio in foro externo, ut omnes docent.

Matrimonium ex metu, sive levi, sive gravi, injuste incusso, ad Matrimonium.

7. Matrimonium ex hoc metu est validum. Ratio est, quia radix, unde nullus fit, vel rescindi possit contractus, est injuria, quæ fiat contrahenti: at nulla injuria fit ei, cui sic causa metus datur, &c. ergo, &c. Quam enim tibi injuriam irrogo, si dicam: Nisi mihi hoc